Nacescu Charlotte

FAMILIA

LUI

MICHAIU VODA VITÉZULU

ANALISĂ CRITICĂ

DE

GR. G. TOCILESCU

„Trebue, înainte de orĭ-ce, a conserva în studiul sciinţeĭ uă veracitate inalterabilă; a 'nlătură absolut ceĭa-ce ar puté face la alţiĭ cea maĭ mică alusiune; a nu dà nicĭ uă dată ca certŭ celŭ maĭ micŭ detaliŭ, fără a avé convincţiunea profundă de certitudinea sea; cândŭ propunemŭ uă conjectură, să ne silimŭ câtŭ se póte, a fixa gradulŭ sĕŭ de verisimilitate.“

G. B. Niebuhr.

Lebensnachrichten über, II, 208.

A DOUA EDIŢIUNE REVĔḌUTĂ ŞI ADAOSĂ

CU UA STAMPA

BUCURESCI
TIPOGRAFIA ACADEMIEI ROMANE
(LABORATORIĬ ROMANI)
19. STRADA ACADEMIEI. 19.
1880

FAMILIA

LUI

MICHAIU VODA VITÉZULU

FAMILIA

LUI

MICHAIU VODA VITÉZULU

ANALISĂ CRITICĂ

DE

GR. G. TOCILESCU

„Trebue, înainte de orĭ-ce, a conserva in studiul sciinţeĭ uă veracitate inalterabilă; a 'nlătură absolut ceĭa-ce ar puté face la alţiĭ cea maĭ mică alusiune; a nu dà nicĭ uă dată ca certŭ celŭ maĭ micŭ detaliŭ, fără a avé convincţiunea profundă de certitudinea sea; cândŭ propunemŭ uă conjectură, să ne silimŭ câtŭ se póte, a fixa gradulŭ sĕŭ de verisimilitate."

G. B. Niebuhr.

Lebensnachrichten über, II, 208.

A DOUA EDIŢIUNE REVĔḌUTĂ ŞI ADAOSĂ

CU UA STAMPA

BUCURESCI
TIPOGRAFIA ACADEMIEI ROMANE
(LABORATORIĬ ROMANI)
19. STRADA ACADEMIEI. 19.
1880

„Trebue înainte de orĭ-ce, a conserva în studiul sciinţeĭ uă veracitate inaiterabilă; a 'nlătură absolut ceĭa-ce ar puté face la alţiĭ cea maĭ mică alusiune: a nu dà nicĭ uă dată ca certŭ celŭ maĭ micŭ detaliŭ, fără a avé convincţiunea profundă de certitudinea sea; cândŭ propunemŭ uă conjectură, să ne silimŭ câtŭ se póte, a fixa gradulŭ sĕŭ de verisimilitate."

G. B. Niebuhr.

Lebensnachrichten über, II, 208.

§ 1.

Analiştiĭ şi istoriciĭ străinĭ şi românĭ, vechĭ şi nouĭ, nu se învoiescŭ in privinţa familieĭ luĭ Michaiŭ Vitézulŭ: asupra numeluĭ socieĭ séle, asupra numĕruluĭ şi numelorŭ copiilorŭ lorŭ, precum şi asupra sórteĭ acestora după mórtea vitézuluĭ domnŭ.

Aşa, Bethlen, vorbindŭ despre persónele carĭ se împotriviaŭ planuluĭ luĭ Michaiŭ de cucerirea Ardealuluĭ, ḑice :

«Era chiarŭ şi *socia luĭ Vodă* anume *Florica*, uă femeĭă strălucită prin calităţile séle matronale, care diferea fórte de obiceiurile bărbatuluĭ sĕŭ». (1)

Bisseliŭ, în maĭ multe părţĭ ale opereĭ séle, numesce pe socia luĭ Michaiŭ *Vagarossa* :

(1) *Historia de rebus Transilvanicis*, Cibinii, 1785. t. IV, p. 336 : «et ipsius Vajvodæ uxor nomine Florica, fœmina matronalibus dotibus conspicua, et a mariti sui moribus longe abhorrens.» Idem *Engel, Geschichte der Wallachey.*

«Basta luâ cu sine din cetate pre *femeia* luĭ Michaiŭ, alŭ căreĭ nume era *Vagarossa.*» (2)

Și aĭurea :

«Așa-déră Basta lasă in inchisóre la Clușiŭ pe *Vagarossa*, femeea, și pe Pĕtrașcu, fiulŭ luĭ Michaiŭ.» (3)

Istvanfius (4), Chronicon Fuchsio-Lupino-Oltardinum (5), Thuanŭ (6), Walther (7), Stavrinos (8), etc., nu arétă numele dómneĭ luĭ Michaiŭ séŭ a fiiceĭ séle.

Istoriciĭ moderni, uniĭ se unescŭ cu Bethlen a numi *Florica* pe socia herouluĭ, alțiĭ *Flora* (9), ĭar alțiĭ, intre carĭ regretatulŭ Bălcescu și d-nu Aaron Florianŭ, susținŭ că a chemat-o *Stanca*, și pe fiica-sea : *Florica.* (10)

§ 2.

In privința fiilorŭ luĭ Mihaiŭ Vitézulŭ, diversitatea intre scriitorĭ este și maĭ mare.

Walther, care a fostŭ maĭ mulțĭ anĭ la Curtea Domnuluĭ românŭ, nu vorbesce de câtŭ de unŭ singurŭ fiŭ alŭ acestuĭa pe care 'l numesce *Pĕtrașcu*, și căruĭa îĭ dede lecțiĭ, intre altele de limba latină. Intr'uă poesie ce-ĭ

(2) *Joanis Bisselii, e Societate Jesu, ætatis nostræ gestorum eminentium Medulla Historica, per aliquot septenia digesta*, Ambergae. 1675, in-8o; «Michaelis uxorem, (cuj *Vagarossæ* nomeni) ceperat.

(3) Idem : «*Vagarossam* igitur ac *Petrascum*, illam conjugem, hunc filium, relinquit in custodia.»

(4) *Historia Regni Hungariæ*, 1724.

(5) Ed. *Trausch*, Coronæ, 1847.

(6) Historiarum sui temporis, 1609, Lutetiæ.

(7) Brevis et vera descriptio rerum ab Illust. Ampliss et fortiss, militiæ, Gorlicii, 1599.

(8) Ανδραγαθειαις του ευσευεστατου καὶ ανθρεῖοτατου Μιχαιλ Βοεβοδα, Veneția, 1785

(9) *Vaillant, La Roumanie*, t. 2, p. 369 : «La princesse *Flora* était présent. . . avec sa fille *Florica*» (p. 383).

(10) *Mihaiŭ II Bravul* de A. Florianŭ, Bucur. 1858, pag. 108: «*Stanca*, nevasta luĭ Michaiŭ. . .» Idem, pag. 155, etc.

făcu, cu ocasia aniversării nascereĭ séle, Walther îĭ ḑice:

«Te salutŭ, pruncŭ fragetŭ, născutŭ sub uă stea favoritóriă: crescĭ mare, că eștĭ dotatŭ cu indole rară. Numele 'țĭ e *Petru*, de la pétră, auguriŭ de constanță, de inimă tare, și de brațŭ robustŭ.» (11)

Bisseliŭ, Bethlen, Spontoni (12), Chronicon Fuchsio, Șincaĭ, nu cunoscŭ de asemenea de câtŭ unŭ singurŭ fiŭ allŭ luĭ Michaiŭ pe care 'lŭ numescŭ totŭ *Pĕtrașcu*.

Cronica munténă anonimă arétă totŭ unŭ singurŭ feciorŭ, dér îl chiamă pretutindenĭ *Nicóla-Vodă* (13). Nemuritorulŭ Bălcescu, in prețiósa *Istorie a luĭ Michaiŭ Vitézulă*, susține că: Michaiŭ a avutŭ douĭ fiĭ: *Pĕtrașcu* și *Nicolae*, și vorbindŭ despre cellŭ d'ântêiŭ ḑice: «feciorulŭ celŭ mare alŭ luĭ Michaiŭ» (14).

Acéstă părere o susținŭ și rĕposatulŭ Heliade (15), Dionisiŭ Fotino (16), d-niĭ Aaron Florian (17), Laurian (18), Vaillant (19), etc., adică maĭ toțĭ câțĭ aŭ scrisŭ despre istoria Românilorŭ din acea epocă.

(11) *Walther*, op. cit., apud *Papiŭ*, *Tessaur de monum.*, t. I, pag. 51:

« Salve parve puer, felicibus edite stellis:
« Egregia pollens indole cresce puer.
« Nomine Petrus eris, constanti pectore Petrus:
« Robore petra animi, robore petra manus.»

Maĭ veḑĭ ib. pag. 74.

(12) *Historia della Transilvania.*

(13) Apud *N. Bălcescu* și *Laurian*, *Magazin Istoric*, t. 4, pag. 295, 297, 299, 301.

(14) *Istoria luĭ Mihaiŭ Vitézul*, ap. *Revista Română*, an. III-lea p. 387.

(15) *Prescurtare de Istoria Românilorŭ*. Buc., 1861, unŭ vol. pag. 174--175.

(16) *Istoria Românilorŭ*. traducț. *G. Sion*, t. 2, p. 75: «invoesce domnia Moldoveĭ *fiuluĭ sĕŭ celŭ maĭ mare Nicolae.*»

(17) Op. cit., p. 93, 133, 144, 153.

(18) *Istoria Românilorŭ*, edit. a 2-a, Bucurescĭ. 1862, pag. 428, 429, 431—434. Idem, *Elemente de Istoria Românilorŭ*, edit. 11-a, Bucurescĭ, 1875, p. 90.

(19) *La Romanie*, t. I, p. 374, 379, 384; Paris, 1840. *I. Marescu*, *Cursŭ de Istoria Românilorŭ*, Bucurescĭ, 1878, p. 311.

§ 3.

In privința sórteĭ familieĭ luĭ Michaiŭ, după mórtea acestuĭa, autoriĭ nu maĭ puținŭ suntŭ in desacordŭ.

Bethlen asicură că familia herouluĭ s'aŭ espeditŭ la chanulŭ tătărescŭ. (20)

Engel afirmă că: «despre familia luĭ Michaiŭ Vodă, scimŭ, că și Florica și Pĕtrașcu s'aŭ *robitŭ de tătarĭ.*» (21)

D-nu Laurianŭ, de asemenea ḑice: «Sigismundŭ fugi în Moldavia la Ieremia Movillă; de acolo trămise pe Stefan Csaki la chanulŭ tătărescŭ pentru adjutoriŭ, érŏ pe *copii luĭ* Michaele aducêndu-ĭ de la Făgărașiŭ *iĭ espedi la chanulŭ* (22). Și maĭ departe incă: «Michaiŭ era ocupatŭ cu idea de a *purcede in Moldavia spre liberarea familieĭ sélle.*» (23).

D. V. Al. Urechiă susține totŭ ca d. Laurian. (24)

Vaillant crede că: «copii luĭ Michaiŭ *aŭ rĕmasŭ in Ardélŭ ostaticĭ aĭ impĕratuluĭ.*» (25)

D-nu Aaron Florianŭ susține că: Princesa Stanca, din preună cu fie-sea Florica, și cu fiulŭ sĕŭ Nicolae, dobêndindŭ libertatea, s'aŭ întorsŭ în țéră; ĭar fecĭorulŭ celŭ maĭ mare alŭ luĭ Mihaiŭ, Pĕtrașcu Vodă, «fiind-că nu

(20) Op. cit., t. 8, p. 37.

(21) *Engel, Geschichte der Wallachey.*

(22) Op. cit., p. 434.

(23) Idem, p. 435.—De asemenea veḑĭ totŭ de d-sea: *Elemente de Istoria Românilorŭ*, ediția 6, Bucur., 1866, pag. 103: «Sigismundŭ... dede ordine ca dómna și copii luĭ Michailŭ să se aducă de la *Făgărașiŭ la Iassy, pe carĭ apoĭ iĭ espedi la chanulŭ tătărescŭ.*» Idem, edit. 11-a din 1875, p. 92.

(24) *Biografiĭ Române.* ediț. 11-a, Bucur. 1871, p. 82.—Totŭ așa *I. Marescu* op. cit., p. 314.

(25) Op. cit. 2, p. 2. «Ses enfants sont restés en Ardialie, otages de l'empeur.» In t. I. p. 384 ḑice că: Dómna Flora și tinĕrulŭ Nicolae s'aŭ trămisŭ la chanulŭ Tătarilorŭ.

«s'a intorsŭ din Transilvania din preună cu ceĭ-l-alțĭ «membri aĭ familieĭ, se bănuesce, că Sigismundŭ Batori, «după învingerea sea, in fuga călre Moldavia și Polonia, «l'ar fi luatŭ cu dênsulŭ din Făgărașŭ, și l'arŭ fi trimisŭ «Hanuluĭ tătărĕscŭ de la Crîmŭ, de la care ceruse ajutóre «de trupe, și se crede că ar fi murită acolo în robie.» (26)

§ 4.

In fața acestorŭ arătărĭ carĭ se contradicŭ unele cu altele, détoria criticeĭ istorice este d'a deosebi cu scalpelulŭ sĕŭ adevĕrulŭ, și supunêndŭ la uă rigurósă analisă chimică isvórele, să se pronunțe cu siguranță.

Acésta o vomŭ face in studiulŭ de față.

§ 5.

Din cele patru nume: Florica, Vagarossa, Flora și Stanca, ce se daŭ de diferițĭ autorĭ socieĭ luĭ Michaiŭ Vitézulŭ, celŭ adevĕratŭ este *Stanca*.

Bethlen confundă pe mamă cu fiică, cândŭ afirmă că pe dómnă o chema Florica.

Bisseliŭ, printr'uă inadvertență séŭ grabă in citirea isvórelorŭ ce consultase, luâ numele cetățiĭ *Făgărașŭ* in care se afla inchisă dómna Stanca dreptŭ nume alŭ acesteĭa: *Vagarossa*.

Acésta ne amintesce versurile luĭ La Fontaine: (Livre IV, fab. VII).

«Notre magot, prit, pour ce coup.
Le nom d'un port, pour un nom d'homme.»

Vaillant prin pură fantasiă crează numele de *Flora*, pentru dómna herouluĭ, reservândŭ diminutivulŭ pentru fiica eĭ.

(26) Op. cit., p. 155-156.

D-nu Aaronŭ Florianŭ este corectŭ când chémă *Stanca* pe soçia luĭ Michaiŭ, însă d-luĭ care a emisŭ celŭ d'ântêiŭ, pare-mi-se, acéstă aserțiune, nu o sprijină pe nicĭ unŭ documentŭ séŭ scriere, astŭ-felŭ că cine-va nu póte a se increde pe simple afirmărĭ pênĕ ce acestea nu vorŭ fi intărite de mărturiĭ contimpuréne. Uă asemenea lipsă capitală se observă, dupŏ cum am ḑisŭ și altă-dată (27), in tótă *Istoria Românilorŭ* de d-sea, operă care de altmintrelea este bogată in date istorice, ce nu pré întâmpinĭ in cărțile despre Istoria națională, și în acelașŭ timpŭ fórte instructivă, și bine scrisă. (28)

Documente contimpuréne, monumente plastice vinŭ intr'uă glăsuire a confirmà aserțiunea d-luĭ Florianŭ.

Nu vomŭ cita de câtŭ câte-va, intre carĭ cele maĭ multe, inedite :

1⁰. Chrisovulŭ din anulŭ 1588 alŭ luĭ Mihnea-Vodă către *Michaiŭ ban* (pe când acesta încă nu se făcuse Domnŭ) și soçia sea *Stanca*, din care resultă că acésta era féta *Nécșeĭ*, și avé unŭ singurŭ frate Dragomirŭ postelniculŭ. (29)

2⁰. Cartea de danie a luĭ Nicolae Pĕtrașcu-Vodă către

(27) *Mihalcea Banul*, in *Columna luĭ Traĭanŭ*, 1872.

(28) *Idee repede de Istoria Principatuluĭ țĕriĭ Româneșcĭ*, 3. t., Buc., 1835--38.

(29) Condica monastirilor din Țéra Românéscă, secția istorică, fila 175. verso, la *Archivulŭ Statuluĭ*. Rĕposatul ŭ Bălcescu (apud *Revista Română* an. 1-iŭ, p. 187), susține că Iane vistierulŭ era socru luĭ Michaiŭ, și prin urmare tată alŭ dómneĭ Stancăĭ. — Idem Vaillant (t. I, p. 331): «Vornic Jean Socu, son *beau-père.*» Aceiașĭ părere am emis-o și noi în studiulŭ *Domna Stanca*, Bucurescĭ 1877. După cercetările ulterióre insă ce am intreprinsŭ resultă că acelŭ Dragomirŭ postelniculŭ, frate alŭ dómneĭ Stancăi, este vorniculŭ Dragomirŭ Crețulescu, fiulŭ luĭ Dobromirŭ banulŭ Craiovei, pe care Petru Cercelŭ ilŭ omorîse in 1584. Nécșa, soçia banuluĭ Dobromirŭ, era fiica Mariei, féta luĭ Pĕtrașcu Vodă și a Voicăĭ. Maria avu și unŭ fiŭ, pre Radu Bidiviulŭ Postelniculŭ.

Biserica St. Nicolae din Brașovŭ din 1602, in care se ḍice curatŭ : «Eŭ Dómna Stanca a rĕposatuluĭ lu Michailŭ Voivodŭ». (30)

3⁰. Cartea de danie a călugĕriţeĭ Theofana, muma luĭ Michaiŭ Vitézulŭ, care pe mirenie se chema Teodora, din anul 1603. (31)

4⁰. Chrisovulŭ luĭ Alexandru, fiulŭ luĭ Radu-Vodă, din anulŭ 1626 care reproduce actulŭ luĭ Michaiŭ-Vodă confirmătorŭ a maĭ multorŭ dăniĭ ale séle și ale Dómneĭ Stancăĭ făcute Mănăstireĭ Michaiŭ-Vodă. (32)

5⁰. Idem, alŭ luĭ Alexandru Vodă din 1693, prin care întăresce dania moșieĭ Plăviceniĭ făcută de dómna Stanca Episcopieĭ Râmnicu, (33) etc.

6⁰. Portretele murale ale familieĭ luĭ Michaiŭ Vodă de la biserica din Căluiŭ de peste Oltŭ, unde se află și portretulŭ Dómneĭ Stancăĭ pe păretele lateralŭ din stânga, în costumŭ de dómnă, cu uă curónă pe capŭ, haĭnă de stofă roșie brodată cu aurŭ, ĭacà de blană albă cu ţîţișóre negre, și d'asupra figureĭ scrisŭ : Господжа Іѡ Михаил Воевода Станка adică : *Dómna luĭ Ion Michail Voevoda, Stanca*, (34) etc.

Acestea sunt destule. . .

§ 6.

Trecemŭ la alŭ duoilea punctŭ de discusiune, cestiunea fiilor luĭ Mihaiŭ.

Despre copii de parte femeiască, maĭ toţĭ recunoscŭ uă

(30) Apud *Papiŭ, Thes. de monum.*, t. I, p. 385.
(31) Idem, pag. 388.
(32) Originalulŭ la D-nu Bolliac. Uă copiă la mine.
(33) Condica m-relor, distr. Dêmboviţa, pag. 178 la Archivulŭ Statuluĭ.
(34) Veḍĭ stampa anexată ce amŭ reprodusŭ după d. A. *Odobescu, Annalele Societăţiĭ Academice Romane*, t. X, sect. II (Bucurescĭ 1878) tab. III.

singură fată, *Florica*. pe care Engel din eróre o numesce : *Ancuța*. D-lŭ Aaron Florianŭ insă, după ce in istoria luĭ Michaiŭ-Vitézulŭ nu arétă de câtŭ uă unică fiică a acestuĭa, pe care o numesce pretutindenĭ *Florica*, maĭ adaogă in urmă, vorbindŭ de Radu Șerbanŭ Basarabŭ, âncă uă fată a luĭ Michaiŭ : *Ancuța*, maĭ mare de câtŭ Florica (35). Acésta este uă eróre, după cum se va arĕtà maĭ la vale. Michaiŭ a avutŭ uă singură fată care se chemà Florica, și pe care se dice că arŭ fi cerut-o in căsătoriă Impĕratulŭ Rudolfŭ. (36)

Părerile autorilorŭ pentru copiiĭ de sexŭ masculinŭ, se impartŭ, după cum am vĕdut maĭ susŭ, in treĭ : Uniĭ susținŭ unŭ singurŭ fiŭ numitŭ *Pĕtrașcu ;* alțiĭ unŭ singurŭ fiŭ numitŭ *Nicólă;* alțiĭ duoĭ fiĭ anume *Pĕtrașcu și Nicóla.*

Care din aceste treĭ asertiunĭ este cea adevĕrată ?

Maĭ ântâiŭ cată să constatămŭ unŭ faptŭ care se vede repetatŭ in istoria nóstră, acela adică că une orĭ, cu alegerea persóneĭ la tronŭ, i se schimbà și numele, séŭ se adăogà la celŭ vechiŭ unŭ altulŭ noŭ, ca nume princiarŭ.

Astŭ-feliŭ, in Muntenia, după mórtea luĭ Vintilă-Vodă, boeriĭ ridică Domnŭ pe Egumenul *Paisie* de la Argeșŭ, și «*'ĭ aŭ schimbatŭ numele*, dice chronica anonimă, de 'ĭ aŭ disŭ *Radulŭ Vodă.*» (37)

In Moldova, de asemenea, Alexandru Vodă Lăpușneanu, maĭ inainte d'a fi Domnŭ, se chemà *Petrea* Stol-

(35) Op. cit., t. 3, p. 12 : «Șerbanŭ era ginere alŭ luĭ Michaiŭ Vitézulŭ, fiindŭ-că luasse de nevéstă pe *Ancuța fiica cea maĭ mare* a aceluĭa.»

(36) Gebhardi, Engel, Laurianŭ, după *Fr. Chr. Khevenhillers, Annalium Ferdinandeorum fünffter und sechster Theil.* Leipzig, 1721. fol (pag. 2222, ad an. 1600).

(37) Apud *Magazin Istor.*, t. 4, p. 271.

niculŭ, căcĭ, ḑice Letopisețulŭ luĭ Grigore Urechiă: «Primind de veste pribegiĭ boerĭ din țéra Leșéscă de «mórtea luĭ Stefan-Vodă, aŭ ridicatŭ Domnŭ pe *Petrea* «Stolniculŭ, și-ĭ *schimbară numele* de-ĭ ḑicea *Alexandru* «*Vodă*, pre carele 'l aŭ poreclitŭ Lăpușneanulŭ.» (38)

Totŭ așa se întâmplă și cu fiulŭ luĭ Michaiŭ Vitézulŭ, Nicolae Vodă, care degĭa din vêrsta de 13 anĭ incepuse a purta și numele de *Pĕtrașcu* (39), după moșulŭ sĕŭ, cu care nume îlŭ vedemŭ figurândŭ in tóte cronicele și scrierile contimpuréne străine, ce amŭ pututŭ consultà, in diferite tractate incheĭate de Michaiŭ cu Rudolf și Sigismundŭ (40); așa că numele de *Nicólă* nu se vede in nicĭ unulŭ din ele. Cândŭ se trimese domnŭ in Țéra-Românéscă de către părintele sĕŭ, care se aflá ocupatŭ cu stabilirea dominațieĭ in Ardélŭ și cucerirea Moldoveĭ, prințulŭ Nicolae, in chrisóvele séle astŭ-felŭ se intituléză: «Cu mila luĭ D-ḑeŭ, Ion *Nicolai* Voivod și Domnŭ a tótă «țéra Munteno-Românéscă, fiulŭ mareluĭ și pré bunuluĭ «Ion Michaiŭ-Voevodŭ și domnitorŭ alŭ totŭ pămêntu-«luĭ Ardelenescŭ.» (41)

Ce este maĭ multŭ, in cartea sea de danie, degĭa citată, către biserica din Brașovŭ, din 1602: i se vede titlulŭ

(38) *Letopisețele Țĕrriĭ Moldoviĭ*, publicate de M. Cogălniceanu, t. I, pag. 176, Iassy, 1852.

(39) Walther, op. cit.

(40) Veḑĭ intre altele Tractatulŭ intre Michaiŭ și Comisariĭ impĕrătescĭ, din Iunie 1598, in *Pray, Dissertationes*, pag. 155, *Șincaĭ*, t. 2, p. 269. Idem *Florianŭ*, op. cit., p. 93. *Idem, Mitilineu*, Collectiune de Tratatele și Convențiunile Romanieĭ, Bucur. 1874, p. 61.

(41) La Archivulŭ Stat., doc. Ep. Rômn., leg. No. 82, chrisovŭ din luna, Maiŭ 1600. — Idem unŭ altulŭ din 1599, cond. Mitropolieĭ, distr. Dômbovița fila 122, totŭ la Arch. Stat.

princiarŭ intregŭ : «Noĭ Ion *Nicolae-Pĕtraşcu* Voevodŭ, «ce am fostŭ Domnŭ in tótă țéra Românéscă.» (42)

§ 7.

In fața acestora, nu rĕmâne decĭ indoĭală co Nicolae Vodă a purtatŭ și numele de Pĕtrașcu, primulŭ nume fiindŭ celŭ de botezŭ și obicinuitŭ în familia sea și intre Românĭ, unŭ nume ca să ḑicŭ așa, internŭ, pentru că Theofana, muma luĭ Michaiŭ Vitézulŭ, in actulŭ sĕŭ de danie cotre monastirea Cozia din 1603, îl numesce simplu : *Nicola Vodă* (43) ; ĭar chronica contimpurénă anonimă nu lŭ chémă nicăerĭ Pĕtrașcu, ci pretutindenĭ Nicolae ; — când celŭ d'alŭ duoilea nume, adăogitŭ in urmă, dupŏ ce Michaiŭ s'a făcutŭ Domnŭ, era maĭ multŭ *esternŭ*.

Uă dată constatatŭ acésta, nu e greŭ d'a vedea că cele douĕ d'ântêiŭ părerĭ asupra fiilorŭ luĭ Michaiŭ Vitézulŭ, se confundă intr'una singură, in aceĭa adică că : ceĭa-ce este *Pĕtrașcu* in scriitoriĭ streinĭ, este *Nicólă* in cronica munténă, astŭ-felŭ că, in ultima analisă, fondulŭ discusiuneĭ se reduce la cestiunea de a sçi décă : Michaiŭ Vitézulŭ pe lângă Nicola-Pĕtrașcu Vodă, a maĭ avutŭ și unŭ alŭ douilea fiŭ, maĭ mare de câtŭ acesta, și numitŭ *Pĕtrașcu*, despre care ne asicură intr'uă unanimă voce maĭ toțĭ istoriciĭ românĭ : Bălcescu, Heliade, Florianŭ, Laurianŭ, Vaillant, etc.

Consultândŭ tóte documentele publicate privitóre la is-

(42) *Papiŭ*, op. cit. p. 385. — Intr'uă scrisóre din 1612 ap. *Trauschenfels, Deutsche Fundgruben*, N. F. Kronstadt 1860, p. 234, Nicola-Voda se numesce asemenea *Nicolae Petrașcu* : «Illustribus, Spectabilibus et Magnificis Dominis, Domino Constantino Mogilla Moldaviae, Domino Radulio, Valachiæ Principibus, nec non *Nicolao Petrasko*. . . .»

(43) Idem, idem, p. 390.

toria luĭ Mihaiŭ Vodă, tóte documentele inedite, ce le-am pututŭ aflà in Archivulŭ Statuluĭ și pe la particularĭ, pe maĭ toțĭ scriitoriĭ străinĭ contimpurénĭ evenimentelorŭ ce descriŭ, precum și cronicele române; in tóte, fără escepție, noĭ nu amŭ găsitŭ că *Michaiŭ să fi maĭ avutŭ unŭ altŭ fiŭ de câtŭ pe Nicóla Vodă.*

Și ca maĭ marĭ probe despre acestŭ adevĕrŭ, ce potŭ fi altele de câtŭ inseși declarațiele luĭ Michaiŭ Vodă, care, in memorialulŭ sĕŭ către Împĕratulŭ Rudolfŭ, dice curatŭ: «Am trămisŭ in Transilvania chĭar soçia mea, *fiulŭ* «*meŭ* și pe fiia-mea, însă sub condițiune ca pe *fiulŭ meŭ* «să'lŭ lase a veni îndată la M. Tea.» Și in textŭ originalŭ: «. . . uxorem, *filium* meum, et filiam pro pignore «in Transylvaniam ablegavi, ita tamen, ut filium meum «statim ad M. V. transmittere cupierim.» (44).

De asemenea, cartea de danie a Theofaneĭ, muma luĭ Michaiŭ Vitézulŭ, in care se descrie intr'unŭ modŭ dramaticŭ scena intrevederiĭ Theofanii cu soçia și copii fiuluĭ sĕŭ, și in care nu se vorbesce de cât de: Stanca, Nicolae Vodă și Florica (45); totŭ astŭ-feliŭ, portretele ce am reprodusŭ ale familieĭ luĭ Mihaiŭ-Vodă de la biserica din Căluiŭ, in care la drépta Dómneĭ Stancăĭ, alăturĭ cu dênsa, figuréză unŭ copilŭ de sexŭ bărbătescŭ cu coróna pe capŭ, de sigurŭ Nicóla Voda; așa că unanima mărturie contimpurénă se declară contra unanimeĭ mărturiĭ a Istoricilorŭ românĭ, carĭ aŭ scrisŭ despre epoca vitézuluĭ Domnŭ.

(44) Apud *Papiŭ*, op. cit., pag. 267.

(45) «Și décă se adunară uniĭ cu alalțĭ, mare plângere și suspinŭ fu întru eĭ de jalea fiu-sĕŭ Michailŭ Vodă și pentru patima lorŭ ce-aŭ pățitŭ prin țerrele străine: *Dómna Stanca și fiŭ-sĕŭ Ion Nicóla Vod, și fie-sa Dómna Florica;* fu dupĕ aceĭa întrebare întru ele, cine cum aŭ petrecutŭ, etc.» *Papiŭ*, op. cit.

Erórea este invederatŭ in partea celorŭ din urmă.

Găsindŭ în chronicele și cele-alte opere străine unŭ fiŭ alŭ luĭ Michaiŭ cu nume *Pĕtrașcu*, și nesciindŭ că acesta este totŭ acelașŭ personagiŭ cu *Nicóla* din chronicele și alte acte române, istoriciĭ nostri creară douĕ persóne istorice dintr'una și aceĭașĭ, impărțindu-le in modŭ arbitrariŭ faptele uneĭ singure individualitățĭ.

Așa, d-nu Laurianŭ in Manualulŭ sĕŭ de *Istoriă* susține : că după ce Michaiŭ coprinse Transilvania, trămise in România pe fiulŭ sĕŭ *Pĕtrașcu* ca să o guverneze (46); co Moldaviĭ cerură de la Michaiŭ «să le dea Domnŭ pe «fiulŭ sĕŭ *Nicólă;* insă Michaiŭ, considerândŭ că acesta «e pré-tînĕrŭ spre a putea guverna uă țéră, insărcinâ pe «patru boerĭ cu guvernulŭ» (47); că, după invingerea de la Mirislău, Mihaiŭ «luâ oștile carĭ le aflase în România «la *fiulŭ sĕŭ Pĕtrașcu*, și alergă in Moldova contra Polo-«nilor» (48), și in fine, că, fiind bătut de Zamoiski «Michael adjunse la Têrgoveste, lasă aci pe fiulŭ sĕŭ *Nicólă* și pe ceĭ treĭ frațĭ Buzescĭ.» (49).

Unde d-nu Laurianŭ pune *Pĕtrașcu*, cronica română contimpurénă pune *Nicola* : «și in țéra Muntenéscă trămise Domnŭ pe fiu-sĕŭ *Nicola Vodă*» (50) ; «Atunce boiariĭ și bĕtrâniĭ Moldoveĭ, pohtiră de la Michaiŭ Vodă, să le dea Domnŭ pre fiu-sĕŭ *Nicola Vodă*» (51). «Și Simion Vodă aŭ venitŭ aicĭ in țéra Românéscă, cu Léșĭ și cu

(46) *Istoria Românilorŭ*, pag. 428.
(47) Op. cit., p. 429.
(48) Id. p. 431.
(49) Id. p. 432.
(50) *Magaz. ist.*, t. I, pag. 295.
(51) Idem, p. 297.

Moldovenĭ, de aŭ gonitŭ pe dómna luĭ Michaiŭ Vodă, și pe fiu-sĕŭ *Nicólă Voda»* (52), etc.

Când d-nu Laurianŭ dice că Michaiŭ a trămisŭ domnŭ in Muntenia pe fiulŭ sĕŭ *Pĕtrașcu*, acesta in chrisóvele ce emite ca domnŭ, se intituléză : *Ion Nicolae Vodă*, așa că erórea e manifestă.

D-nu Aaron Florianŭ nu face altŭ-felŭ. Când reproduce unŭ faptŭ, care nu se află relatatŭ de câtŭ de cronice străine, personagiulŭ luĭ *Pĕtrașcu* apare pe scenă (53); când faptul se coprinde numaĭ in cronica română, se arétă *Nicólă* (54); când faptulŭ se găsesce raportatŭ in scrierile indigene și străine, atuncĭ autorulŭ dă preferință numeluĭ *Pĕtrașcu*. D-sa maĭ afirmă incă că acestŭ *Pĕtrașcu* era «cellŭ maĭ mare fiŭ allŭ luĭ Michaiŭ» uă asserțiune cu totulŭ nefundată.

Despre ceĭ-alțĭ istoricĭ nu maĭ vorbimŭ.

Fără a uita că precum în lucrurile rele se află unŭ sufletŭ de bunătate, totŭ așa și în lucrurile false se află unŭ sufletŭ de adevĕrŭ, opiniunile ce analisarămŭ, după separarea elementelor carĭ facŭ desacordul lorŭ, conținŭ tóte un adevĕrŭ, acela că: Mihaiŭ vitézul *a avut unŭ singurŭ fiŭ.*

§ 8.

Alŭ treilea și celŭ din urmă punctŭ de discusiune este sórtea familieĭ luĭ Mihaiŭ după mórtea acestuia.

(52) Idem, p. 301.

(53) Buni-óră, negociația ce se dice că ar fi început Mihaiŭ cu Jeremia Movila, ca acesta «să dea pe uă fiică a sa după *Pĕtrașcu*, fiulŭ luĭ Michaiŭ». Despre acésta nu se vorbesce nimicŭ in cronicele române, ci în *Chronicon-Fuchsio Lup. Oltard.*, și alțiĭ. De asemenea și faptulŭ cu promisia luĭ Michaiŭ de a da ostaticĭ Ungurilorŭ pe soçia și copiĭ sĕĭ. Vedĭ *Florian*, p. 142.

(54) *Op. cit.*, p. 133; «Boeriĭ Moldavieĭ rugară pe Michaiŭ ca să le pue prințŭ pe fiulŭ sĕŭ *Nicolae.*»

Robitus'a de Tătarĭ, cum asicură Bethlen, Engel, d. Laurianŭ, Urechiă, și in parte d. Florianŭ? Rĕmas'a ostatică in Ardélŭ, cum asicură d. Vaillant?

Cestiunea acum, după cele arĕtate maĭ susŭ, nu maĭ presintă nicĭ uă dificultate.

Actulŭ de danie către bis. din Brașovŭ ne arétă pe Stanca, Nicola Vodă și Florica la 28 Septembre 1602 în Brașovŭ, liberĭ și dândŭ cărțĭ de donațiunĭ.

La 1603 găsimŭ în Ţéra-Românéscă la M-rea Cozia (55) numaĭ pe Stanca și pe fiica-sea Florica, iar Nicolae se aflà de maĭ înainte la curtea luĭ Rudolfŭ, cerêndŭ în zadarŭ tronulŭ Muntenescŭ și averea de care fuseseră jăfuițĭ muma și părintele sĕŭ. (56)

La 1606 Nicolae Vodă âncă trăĭa, dér nu se scie décă era în Ţéra Românéscă. (57)

Michaiŭ neavêndŭ de câtŭ unŭ singurŭ fiŭ, pe Nicolae Vodă, suposiția d-luĭ Florianŭ cum că Petrașcu ar fi perit în robie la hanul Tătărĕscŭ de la Crîmŭ, este neîntemeĭată.

Dómna Stanca la 1604 muri de cĭumă la Râmniculŭ-Vâlciĭ, unde se retrăsese, și se și ingropâ la Episcopia de

(55) *Carte de danie a Theofaneĭ*, loc. cit. Vedi studiulu nostru *Dómna Stanca*. Bucurescĭ 1876

(56) *Mss. apud Hevenesi*, apud Șincaĭ, t. 2, p 291. Despre Nicola-Voda vedi *Trauschenfels*, *Deutsche Fundgruben zur Geschichte Siebenbürgens*, N. F. 1860. p. 138, 201, 233, 234, 251; si *Siebenbürgische Chronik des Georg Kraus*, Wien 1862, I, 20, 195, 196, 211.

(57) *Pétra mormêntală a maĭceĭ luĭ Mihaiŭ Vodă*, apud *Papiŭ*, *Thes. mon.*, t. 1, p. 396: «Rĕpausatŭ-a róba luĭ D-deŭ călugărița Theofana, muma re«pausatuluĭ Mihaiŭ Voevod și fiiă-sa Dómna Florica și fiu-sĕŭ *Nicolae Vodă*. «a nevoitŭ și a scrisŭ».»

acolo (58), căreĭa 'ĭ dăruise la vremea morțiĭ séle moșia Plăvicenii. (59)

Domnița Florica se mărită după clucerulŭ Preda din Grecĭ (60), care s'a numitŭ și *Floricoĭulŭ* după soçia sea (61). Acestŭ Preda era fiulŭ luĭ Papa Logofĕtulŭ de la Grecĭ, și nepotŭ luĭ Mitrea Vornicŭlŭ, a căruĭ familie trăesce și pênĕ astădĭ prin venerabilulŭ d-nu Stef. Grecénu, strănepotutŭ chronicaruluĭ Radu Grecénu.

Florica avu douĕ fete: *Ilina*, care se mărită cu Pană Părdescu care avé unŭ fiŭ Matheiŭ din prima sea căsătorie (62); și *Buĭca* care se mărită cu Petrea Cluceru (63), și care n'a făcutŭ, pe câtŭ puturămŭ afla din documente, nicĭ unŭ copilŭ.

(58) După asigurările ce amŭ primitŭ de la maĭ mulțĭ din Vâlcea, intre carĭ d-nŭ C. Philippinŭ și părintele Ghelasie, Archimandritulŭ Episcopieĭ și celŭ maĭ bĕtrânŭ din călugĕriĭ de acolea, nu se află nicĭ uă pétră mormêntală a dómneĭ Stancăĭ, séŭ vre unŭ indice despre îngroparea eĭ acolea.

(59) Chrisovulŭ luĭ Alexandru Vodă, citat maĭ susŭ: «Moșia Plăvicenii aŭ fostŭ dată și adausă la Sf. Episcopie de Dómna Stanca pentru pomană *unde zacŭ óssele eĭ.*»

(60) In biserica din Căluiu Dómna Florica se represintă cu coróna pe capŭ alăturĭ de soçul seŭ Preda Postelniculŭ. D'asupra primeĭ figurĭ se citesce Госпожда Флорика, iarŭ la cea d'a doua: Жѹпан Преда Постелникѹл. Vedĭ stampa anexata.

(61) Maĭ multe chrisóve in Archiva Statuluĭ, intre cari vedĭ nota 63; idem *Magaz. Istoric.* —Diarulŭ *Traianŭ*, etc. Rĕposatulŭ Bolintinénu, in opera sea posthumă: *Matheiŭ Bassarabŭ*, comite uă eróre dicêndŭ că *Preda* din Grecĭ era Banulŭ Craioveĭ *Preda Buzescu*, bĕtrânŭ octogenarŭ, când Florica se mărită. Despre soçia luĭ Preda Buzescu, și familia Buzescilorŭ, vedĭ studiulŭ meŭ: *Viața fraților Buzescĭ* in *Fóia societățiĭ Romănismul*, an I-iŭ și *Columna luĭ Traianŭ*, 1871. Asemenea, *A. Odobescu*, *Annalele Soc. Acad. Rom.*, X, sect. II, p. 298—327.

(62) Chrisovulŭ luĭ Constantinŭ Bassarab (Cârnul) la Arch. Stat. Condică Ep. Buzĕŭ, fila 157.

(63) *Chrisovulŭ luĭ Mateiŭ Bassarab* din 1643, ta Archiv. Statuluĭ, documentele monastireĭ Bistrița, leg. No. 6,

Ilina avu cu Pană Părdescu uă fată *Alexandrina* (64), care se immormêntâ la monastirea Michaiŭ Vodă din Bucurescĭ, alăturĭ cu mama-sea Ilina.

Nicolae Vodă se căsători cu Ancuța, fiia luĭ Radu Șerbanu Bassarabŭ, cu care a făcutŭ numaĭ uă fată anume Elena, care după mórtea tatăluĭ sĕŭ, după ce ajunse in cea maĭ mare miseriă cerșindŭ prin stratele Vieneĭ, fu adusă impreună cu mamă-sea in Țérra-Românéscă, de către Matheiŭ Bassarabŭ, cândŭ acesta devenise domnŭ; și la 1644 se căsători cu Evstratinu vtori vistierŭ, nerămănêndŭ după eĭ nicĭ unŭ copilŭ. (65)

Astŭ-felŭ greșesce Bethlen, și după dênsulŭ Engel (66), Dionisiŭ Fotino (67), d-nu Laurianŭ (68), Vaillant, Florian și toțĭ ceĭ-l-alțĭ carĭ susținŭ că Radu Șerban Bassarab era ginerele luĭ Michaiŭ Vitézulŭ. Radu Șerban a avutŭ de soçie pe Elena, fata Jupâneseĭ Marieĭ de la Coĭanĭ și a luĭ

(64) *Diata jupânesei Ilina Pârdésca fata rĕposateĭ Dómneĭ Floricăĭ*, din 3 Iunie 1678, la Archivulŭ Statuluĭ, docum. monastireĭ Brâncoveniĭ leg. No. 3 ; «lasŭ și fiimeĭ Alexandrini jumĕtate de moșie din Roșianĭ, etc.» Idem actul luĭ Pană Părdescu vel Clucer, tot acolo, din anulŭ 1669 octob.

(65) *Cantemir* in *Istoria Imperiuluĭ Otoman*; *Cara*, *Histoire de la Moldavie et de la Valachie* 1781, p. 131—133; *Șincaĭ*, t. 2, p. 291; Bălcescu, Magas. ist., t. 1, p. 381. — Crisovulŭ luĭ Constantin Basarab (Cârnu) in Condica Ep. Buzĕŭ, fila 157, la Archivulŭ Statuluĭ, în care se arétă că Ilina (Elena) fiica luĭ Nicola Vodă a dăruit la mórtea sea Mônăstireĭ Comana moșia Moceștiĭ cu tot délul cu viile. — Cf. *Siebenbürgische Chronik des Georg Kraus*, I, 195—196.

(66) *Geschichte der Wallachey*, «Adevĕrulŭ este că Șerbanŭ aŭ luatŭ pe Ancuța fata luĭ Michaiŭ Vodă, și așa Șerbanŭ aŭ fostŭ ginere luĭ Mihaiŭ Vodă.»

(67) Op. cit., pag. 78.

(68) *Istoria Românilor*, pag. 437 «aleseră Domnŭ pe Radu Șerban Baserabă, *ginerele* luĭ Michaele.» — Ion *Marescu*, *Cursu de Istoria Românilorŭ*, Bucuresci 1878, p. 316 : «Radu Șerbanŭ Basarabŭ; care se căsătorise cu *Ancuța*, *fiica luĭ Mihaiŭ*.» — *A. I. Puiu*, *Prescurtare din Istoria Româniloru*, Focșenĭ 1879, p. 46 : «Radu Șerbanu Basarab a fostŭ *ginere* lui Mihaiŭ Bravulu.»

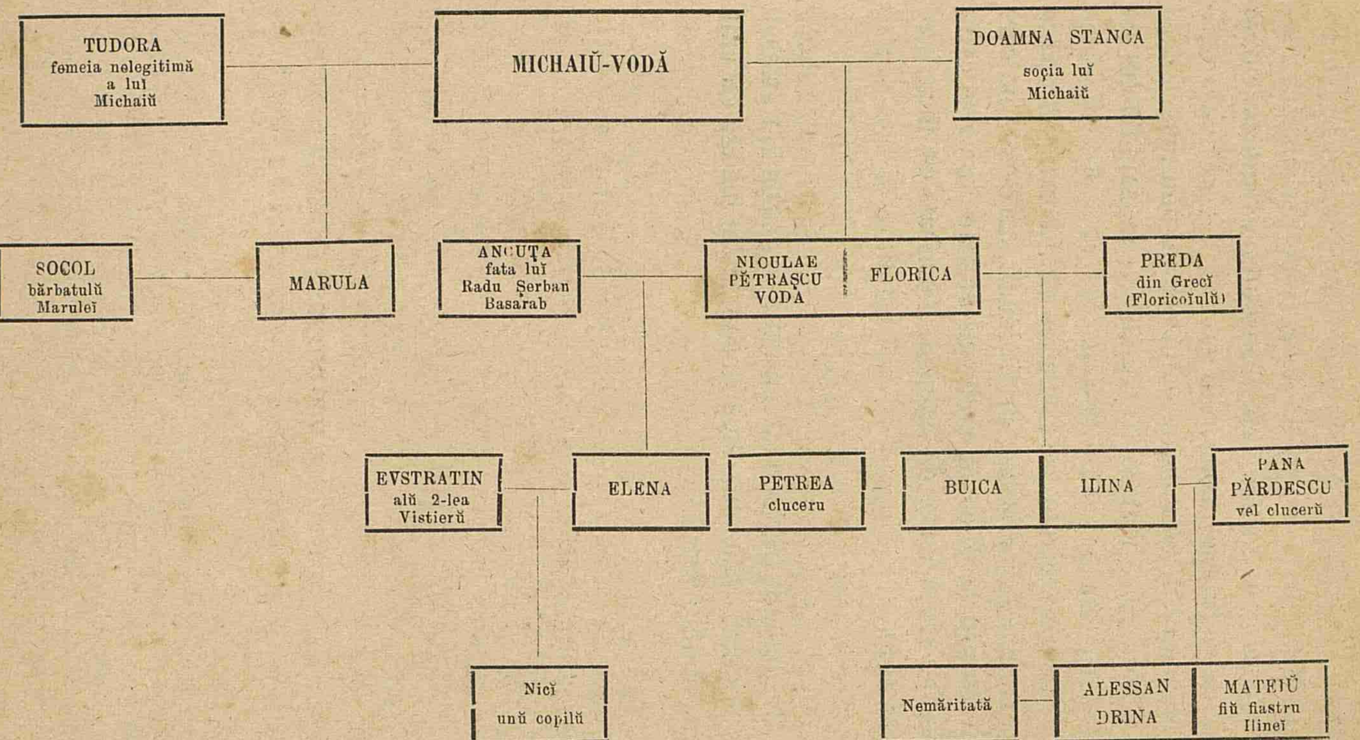
Udriste vistierulŭ, feciorulŭ bĕtrânuluĭ-vornicŭ Drăghiciŭ de la Mărăcinenĭ. Cu acéstă soçiă Radu Șerban face 2 fete : *Elena* ce se mărită după Constantinu Cantacuzino, și *Ana* după Nicolae Vodă.

Michaiŭ Vitézulŭ a maĭ avutŭ o fiică naturalĕ *Marula* cu Tudora din Têrgșiorŭ. La 1617, pe timpulŭ luĭ Alexandru Iliașŭ Vodă, Marula ce era măritată după Socolŭ paharniculŭ, se sculă cu pîră asupra luĭ Preda Floricoĭulŭ și a Floricăĭ, pretindêndŭ nisce sate pe care i le dăruise eĭ Michaiŭ Vodă printr'unŭ chrisovŭ ce'lŭ poseda. Iliașŭ-Vodă dă dreptate Floricăĭ, ca fiică legitimă. (69)

§ 9.

Resumândŭ într'unŭ tabloŭ genealogicŭ pe toţĭ urmașiĭ luĭ Michaiŭ Vitézulŭ, după documentele inedite ce amŭ consultatŭ, avemŭ :

(69) *Documentele monastireĭ Cozia, la Archiv. Statuluĭ*, leg. No. 24; *chrisovulŭ luĭ Alexandru Iliașŭ* din 23 Decembre 1616 ; «Dreptŭ aceĭa așa a găsitŭ (părintele Vlădica Luca, Mitrop. și părintele vlădica Mateĭu Mireon), scrisŭ in sf. pravilă, că se cuvine să ţie fii moștenirile părinţilorŭ lorŭ, *carĭ sunt făcuţĭ cu cununie* de părinţiĭ lorŭ, și a face și pomenirile tóte ce vorŭ trebui părinţilorŭ lorŭ.»

TUDORA
femeia nelegitimă
a luĭ
Michaiŭ
MICHAIŬ-VODĂ
DOAMNA STANCA
soția luĭ
Michaiŭ
SOCOL
bărbatuluĭ
Maruleĭ
MARULA
ANCUȚA
fata luĭ
Radu Șerban
Basarab
NICOLAE
PĔTRAȘCU
VODA
FLORICA
PREDA
din Grecĭ
(Floricoĭuluĭ)
EVSTRATIN
alŭ 2-lea
Vistierŭ
ELENA
PETREA
cluceru
BUICA
ILINA
PANA
PĂRDESCU
vel clucerŭ
Nicĭ
unŭ copilŭ
Nemăritată
ALESSAN
DRINA
MATEIŬ
fiŭ fiastru
Ilineĭ

§ 10.

Așa darŭ, pentru a încheia studiulŭ de față, socotimŭ a fi limpeḑitŭ prin ajutorulŭ criticeĭ documentale aplicată în tótă rigórea sea, următórele cestiunĭ :

1⁰ Dómna lui Mihaiŭ vitézulŭ s'a numitŭ *Stanca* nu *Florica, Vagarossa, Flora.*

2⁰ Mihaiŭ-Vodă a avutŭ numaĭ douĭ copiĭ : Florica și *Nicolae,* căruia 'ĭ maĭ ḑicea și Pĕtrașcu, iar nu patru, după cum susținŭ toțĭ istoriciĭ noștri, carĭ aŭ făcutŭ din câte una și aceiașĭ persónă câte douĕ individualitățĭ distincte.

3⁰ Familia lui Mihaiŭ nu s'aŭ robitŭ de Tătarĭ, ci s'aŭ întorsŭ în țéră.

4⁰ Radu Șerban Basarab n'a fostŭ ginere luĭ Mihaiŭ, cum susținŭ dd. Urechiă, Florianŭ, Laurianŭ și alțiĭ.

5⁰ Am urmăritŭ descendențiĭ gloriósei familiĭ a luĭ Mihaiŭ Vodă pênĕ la 1700, alcătuindŭ tabloulŭ lorŭ genealogicŭ.

Methoda istorică urmată in studiulŭ de față ne-a făcut a grupa la unŭ locŭ unŭ mare numĕrŭ de testimonie relative la uă singură cestie, și cele mai multe din ele inedite, necunoscute istoricilorŭ; așa că nu se pote tăgădui importanța unorŭ studiĭ de felulŭ acesta, carĭ limpeḑindŭ veritatea istorică prin confruntațiĭ analitice, respîndescŭ gustulŭ criticeĭ istorice, atatŭ de necesariă propășireĭ orĭcăreĭ sciințe, și se ridică maĭ pre susŭ de studiile carĭ facŭ fericirea anticarilorŭ curioșĭ și archivistilorŭ heraldicĭ...

FINE.

FAMILIA LUI MICHAIU VODA VITÉZULU.